

Es Busqueret se'n va de viatge

Pride of Bilbao

Des de Santurtzi a Portsmouth
a la recerca de vida

Per **Gemma Carrasco**

LLUÍS PARPAL

L'oceà és ple de vida. Però, sent com som animals terrestres, per a la majoria de nosaltres la vida a l'oceà queda fora del nostre abast. Tots hem gaudit d'imatges esplèndides de documentals i pel·lícules sobre els ecosistemes marins, però des de la butaca. L'experiència és ben diferent quan et trobes en un vaixell enmig de la immensitat del mar, i no veus més que aigua salada envoltant-te. Llavors, un puntet en moviment a l'horitzó esdevé una emoció, un bufit d'aigua en la llunyania fa córrer a tothom per la coberta, i

la visió d'una manada de dofins acostant-se al vaixell per jugar amb les ones et deixa, senzillament, mut.

El Pride of Bilbao és el ferri que cobria la línia entre el port de Santurtzi i la ciutat de Portsmouth, al Sud d'Anglaterra. Amb una capacitat per a 2.500 passatgers, 33 metres d'alçada, i 177 metres d'eslora, aquest vaixell travessava el mar Cantàbric, passava per la plataforma continental francesa i arribava al Canal de la Mànega. El mes de setembre,

el transbordador va realitzar els seus darrers trajectes i no està gaire clar si, en el futur, aquest o algun altre vaixell reprendrà la línia.

Durant el recorregut pel Golf de Biscaia, el Pride travessava zones on resulta relativament senzill l'albirament de cetacis i aus pelàgiques. Això es deu a un fenomen oceanogràfic (Upwelling), pel qual els corrents marins provoquen l'aflorament d'aigües profundes més fredes i riques en nutrients. Aquestes aigües més profundes acumulen nutrients com a resultat de la descomposició de matèria orgànica que prové de les aigües superficials. Una vegada transportats a les zones superficials on la presència de llum permet la fotosíntesi, possibiliten el desenvolupament del fitoplàncton, el qual constitueix la base de la cadena tròfica marina i serveix d'aliment, de forma directa o indirecta, a la resta d'éssers vius del mar.

Aquest fenomen d'aflorament es produeix en una zona que coincideix amb el perfil de la plataforma continental francesa, que correspon als barrancs francesos, zona de pas entre les aigües pelàgiques i la plataforma continental.

El Pride travessava aquesta zona, en la travessia de Portsmouth a Santurtzi, durant les hores diürnes, de manera que ornitòlegs i amants dels cetacis podien gaudir de jornades d'albiraments espectaculars.

Per no deixar escapar l'oportunitat, ens vàrem animar a aprofitar un dels darrers viatges del Pride, per unir-nos al grup de Gorka Ocio. En Gorka és un ornitòleg amb àmplia experiència en aus marines i en cetacis, que organitzava sortides per a grups a bord del Pride of Bilbao.

El viatge va començar un dimecres del mes de setembre, amb la trobada amb la resta de participants, al port de Santurtzi. En el grup hi havia ornitòlegs de diferents punts d'Espanya, reunits tots amb un mateix objectiu: passar-ho bé i gaudir de la fauna marina. El ferri va sortir de port al migdia, així que encara quedaven unes hores per a la nostra activitat. Una vegada instal·lats als camarots i impacients per veure vida, ens dirigírem cap a la coberta, amb tot l'equipament, òptic i d'avituallament, necessari per passar el dia. Els telescopis ben fermats a la barana i ja estàvem llestos, guia en mà, per realitzar observacions.

En el vaixell també hi viatjava regularment el grup d'investigadors membres del Biscay Dolphin Research Programme que ha fet recerca de cetacis al golf de Biscaia i el Canal de la Mànega d'ençà del 1995. Durant aquest primer dia, el vaixell va sortir del port i, en molt poc temps, vàrem travessar la petita plataforma continental cantàbrica que hi ha a aquesta zona i arribàrem als barrancs marins i a aigües pelàgiques (on hi ha profunditats de més de 4000 metres). Durant les hores de llum, i aprofitant les bones condicions meteorològiques, vàrem poder observar diverses espècies de cetacis i aus marines. Entre els cetacis hi havia el cap d'olla negre (*Globicephala melaena*), la balena de Cuvier (*Ziphius cavirostris*), l'impressionant rorqual comú (*Balaenoptera physalus*), amb el seu característic bufit alt i vertical, el rorqual boreal (*Balaenoptera borealis*), que, a diferència de l'anterior, té un bufit més baix i dispers, el dofí comú (*Delphinus delphis*) i el dofí llistat (*Stenella coeruleoalba*).

També vàrem poder veure altres espècies marines, com el peix lluna (*Mola mola*), la tonyina vermella (*Thunnus thynnus*), l'espectacular gruner fragata portuguesa (*Physalia physalis*), i, fins i tot, una tintorera (*Pirronace glauca*).

Cal dir que no és gens fàcil l'albirament

i la identificació de la fauna marina, sobretot per a ulls que hi estan poc acostumats. En moltes ocasions, les observacions són a distàncies llargues, o durant segons escassos, i cal experiència per a reconèixer una espècie. Per això és necessari guiar-se en el comportament i els moviments, més que en l'aspecte del cetaci. El mateix passa amb les aus marines. En aquests moments, resulta de gran ajuda la presència d'ornitòlegs més experimentats, que et donin la clau per a una identificació correcta.

I cal estar molt atent. Si, en la llunyania, s'observa un núvol d'aus llançant-se a l'aigua per pescar, cal fixar-s'hi bé, perquè això vol dir que davall l'aigua hi ha aliment. Segurament, en el mar es podrà veure el moviment de les ones provocades per la lluita que hi ha davall, les tonyines saltant, i potser alguna aleta de dofí, mentre tots junts acorralen algun banc de peixos.

Durant aquesta primera jornada, no més es recomptaren tres espècies d'aus: soteler (*Morus bassanus*), espècie de la qual es varen observar individus juvenils, de segon any, de tercer any, i també adults, la gavina fosca (*Larus fuscus*) i diversos exemplars de valents xàtxeros (*Motacilla alba*) en migració.

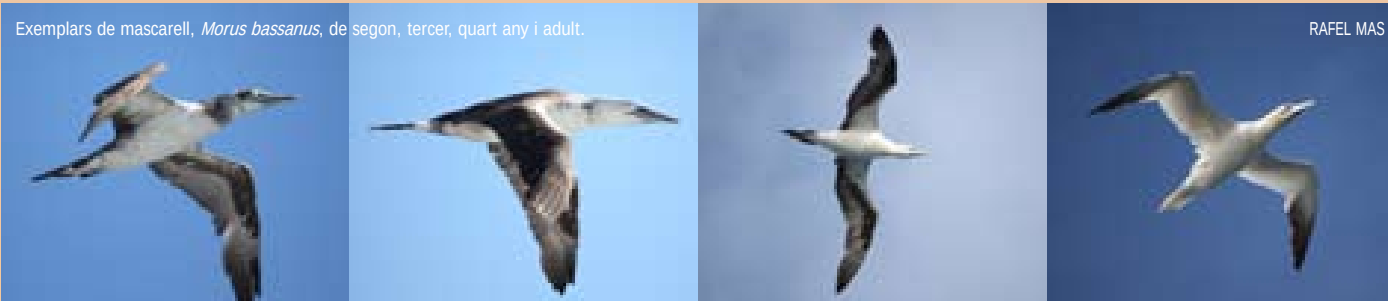
Amb la posta de sol, arriba el moment del descans. Els fotògrafs aprofiten els últims raigs per capturar la imatge. Durant el vespre i en la foscor, el ferri travessa la millor

zona d'albiraments: els barrancs francesos, pas entre les aigües pelàgiques i la plataforma continental francesa, on es produeix el fenomen oceanogràfic de l'aflorament, i es concentra la fauna marina a causa de la presència d'aliment.

Però llavors, nosaltres dormim. A l'alba, el sol ens troba de nou amb els telescopis fermats a la barana de coberta. És el segon dia, ja hem travessat els barrancs i ens trobam enmig de la plataforma continental francesa. Durant la jornada creuam aquesta àmplia plataforma, arribam al Canal de la Mànega i, al final del dia, al port de Portsmouth. La zona que travessam durant aquesta segona jornada és més pobre en nutrients, i això se'n fa evident perquè durant tot el dia no es deixa veure cap cetaci. En canvi, podem gaudir de diverses espècies d'aus. Fins i tot, n'hi ha que s'acosten i sobrevolen la coberta durant llargues estones, com els sotelers, moment que aprofiten el fotògrafs per retratar els diferents grups d'edat.

Entre les aus observades durant aquesta jornada hi ha la noneta (*Hydrobates pelagicus*), la noneta grossa (*Oceanodroma leucorhoa*), tres espècies de paràsits: el gros (*Stercorarius skua*), el paràsit cuaample (*Stercorarius pomarinus*) i el paràsit cuapunxegut (*Stercorarius parasiticus*). També es varen observar diferents espècies de gavines, com la gavina d'hivern (*Chroicocephalus*

lus ridibundus), la gavina de potes grogues (*Larus michahellis*), la gavina atlàntica (*Larus argentatus*), i el gavinet (*Larus marinus*). Arribant al port, es deixaren veure la llambritja (*Sterna hirundo*) i el fumarell (*Chlidonias niger*). I durant la travessia, un altre migrant valent: una alosa (*Alosa arvensis*).

Una vegada en terra ferma, i sentint encara el moviment de la mar davall els nostres peus, teníem temps d'apropar-nos a una taverna a tastar la cervesa anglesa i fer una xerrada amb els companys ornitòlegs d'altres indrets. Es feia tard, i havíem de tornar al ferri, que tenia prevista la partida el mateix vespre. Entre els nous passatgers que feien el viatge cap a Santurtzi s'observaven molts d'equips òptics, trípodes i telescopis... L'endemà encara hauríem de matinar un poc més, si volíem trobar un bon lloc a coberta. Més ornitòlegs i amants dels cetacis de diversos països d'Europa es concentraven per gaudir d'un dels darrers trajectes del Pride. I és que el tercer dia travessaríem la zona que, d'anada, travessàrem durant el vespre, el pas entre la plataforma continental i les aigües pelàgiques: els barrancs francesos,

muntanyes submergides plenes de vida.

Comença el tercer dia, i la coberta ja era plena de telescopis. En un recompte durant la jornada es varen arribar a comptabilitzar fins a 68 telescopis, cada un amb una, dues o més persones al darrere a la recerca d'aus, aletes i bufits de cetacis. Cada vegada que es veia una au, peix o cetaci, hi havia crits, i una onada de gent armada amb prismàtics corria de banda a banda de la coberta.

Aquest dia es varen observar, a més d'algunes de les espècies de cetacis ja vistes durant el primer dia, altres espècies no menys interessants: el rorqual d'aletes blanques (*Balaenoptera acutorostrata*), el cap d'olla gris o dofí de Risso (*Grampus griseus*), el dofí mular (*Tursiops truncatus*), diversos grupets de marsopes (*Phocoena phocoena*), i el magnífic catxalot (*Physeter macrocephalus*), que, com fan aquests cetacis, es va quedar una estona surant a la superfície per

recuperar-se de la immersió, deixant anar cada poc un bufit d'aigua en diagonal, per finalment tornar-se a submergir mostrant la seva impressionant aleta caudal.

I també altres espècies d'aus que no havíem observat durant les jornades anteriors: el virot pufí (*Puffinus puffinus*), el virot gris (*Puffinus griseus*), el fulmar (*Fulmarus glacialis*), la gavina de Sabine (*Xema sabine*), i el pingdai (*Alca torda*). Entre els valents migrants d'aquesta jornada: un corb marí gros (*Phalacrocorax carbo*), un cabot de vorera (*Riparia riparia*), diversos exemplars de titina sorda (*Anthus pratensis*), una titina gola-roja (*Anthus cervinus*), un busqueret de batzer (*Sylvia communis*) i un ull de bou de passa (*Phylloscopus trochilus*).

Després d'aquesta darrera jornada, no ens quedava altra cosa a fer que desmuntar els telescopis mentre s'apagaven les darreres llums del dia i anar a descansar, no sense abans celebrar amb els companys de travessia totes les emocions viscudes, en una darrera reunió de comiat.

A l'endemà dematí ens despertàrem entrant al port de Santurtzi. Al bar del port, on ens vàrem trobar per primera vegada, després de tres dies de dinars i sopars de menjar de llauna, ens esperava un berenar de veres. Intercanviàrem telèfons i correus electrònics, i es planejaren nous viatges ornitològics, per trobar aquella espècie encara no vista que habita la terra del company.

Els representants de les Illes Balears en aquesta travessia vàrem ser: Nieves Negre, Rafel Mas, Lluís Parpal i Gemma Carasco.

Agraïments a: Rafel Mas per les correccions i per les fotos, Lluís Parpal per les fotos i pel recompte de telescopis i Nieves Negre pel suport logístic. •

Identificació

El mascarell

Text i dibuixos de Cati Artigues

Hem d'esperar a l'arribada de l'hivern per poder observar els mascarells o sotelers a les nostres costes. Aquest aucell de l'ordre dels pelecaniformes, que nidifica a les costes de l'Atlàntic nord, es desplaça fins a les nostres latituds, on té en la mar Mediterrània occidental una de les seves àrees d'hivernada, fugint dels temporals del nord.

Els juvenils són grisencs amb clapes blanques.

Són poques les vegades que s'apropa a la costa, ja que freqüenta els límits del talús continental. Per això, per localitzar-lo caldrà situar-se a llocs prominents (Cap Formentor, Far de Capdepera, Cap Salines, Cap Blanc....), mirant cap a la mar i repassant l'horitzó. Si es tracta d'un adult veurem un aucell marcadament blanc, amb les puntes de les ales negres, amb un batec d'ales més ràpid que una gavina i que intercala curts planejos. Amb una mica de sort el veurem llançar-se en picat dins l'aigua, d'on sortirà amb un vol pesat, fins a tornar a guanyar altura. La població hivernant a les Balears és majoritàriament adulta.

El adults pesen entre 3-4 quilos i tenen una envergadura de 175-180 cm. Les ales són notablement estretes i llargues. La coa té forma d'angle.

Per a procurar-se l'aliment, els sotelers es llancen a la mar en un picat oblic-vertical des d'una altura d'entre deu i quaranta metres. La velocitat d'entrada dins l'aigua arriba als 100 km per hora. Baix l'aigua, s'impulsen amb les potes palmades i arriben als quinze metres de fondària.

Bass Rock (Escòcia). El *Morus bassanus* deu el seu nom científic al nom d'aquesta illa, que alberga la major colònia insular d'aquesta espècie, amb més de 150.000 exemplars. Les aus hivernats són majoritàriament britàniques (oest d'Escòcia i mar d'Irlanda).

Coll i cap presenten una coloració groguenca.